

รายวิชา ศิลปะ (ดนตรี-นาฏศิลป์)

รหัสวิชา ศ๒๓๑๐๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ ที่มาความสำคัญสร้างสรรค์เพลงไทย

เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยสมัยสุโขทัย

เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยสมัยอยุธยา

ครูผู้สอน ครูจักรพันธ์ สุวรรณเกิด

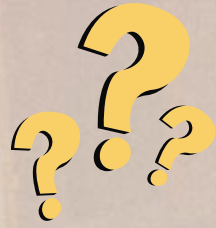

เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยสมัยสุโขทัย

เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยสมัยอยุธยา

คำถาม

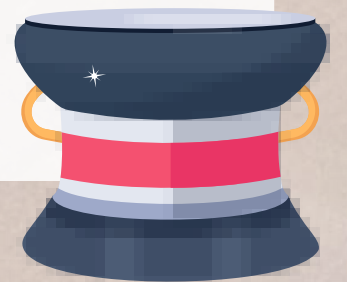
ดนตรีเกี่ยวข้องกับมนุษย์
อย่างไร

๒,๕๐๐ ปีก่อน

กลองสำริด หรือที่เรียกว่า
มโหระทึก แพร่จากดินแดนเวียดนาม
(ในปัจจุบัน) ในวัฒนธรรมดองซอน
มาสู่ดินแดนในไทย

๒,๕๐๐ ปีก่อน

มีการเขียนภาพบันทึกไว้ในถ้ำ
เป็นภาพคล้ายขบวนแห่ มีคนหามข้อง
หรือกลอง (ภาพในถ้ำตาด้วง จังหวัด
กาญจนบุรี)

สมัยทวารวดี

(พ.ศ.๑๒๐๐-๑๖๐๐)

ปรากฏหลักฐาน ในภาพปูนปั้น
ที่เมืองโบราณคูบัว จังหวัดราชบุรี
เป็นภาพผู้หญิงห้าคน สี่คนมีเครื่องดนตรี
ประจำตัว ได้แก่ พิณห้าสาย พิณน้ำเต้า
กรับ และฉิ่ง ส่วนอีกคนสันนิษฐานว่า
น่าจะเป็นนักร้อง

วิวัฒนาการดนตรีไทย

ดนตรีไทย
สมัยสุโขทัย

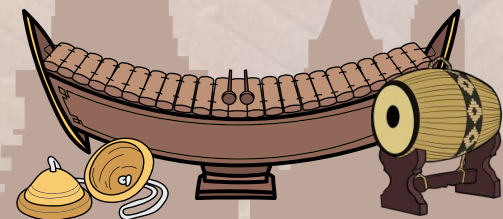
ดนตรีไทย
สมัยอยุธยา

ดนตรีไทย
สมัยธนบุรี

ดนตรีไทย
สมัยรัตนโกสินทร์

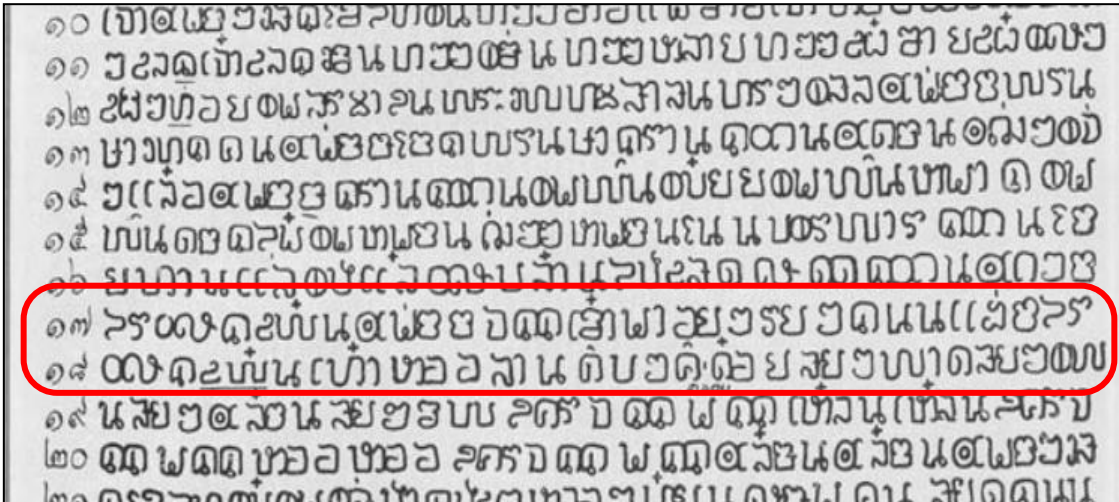
จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

นักเรียนสามารถบอกวิวัฒนาการ
ของดนตรีไทยสมัยสุโขทัยได้อย่างถูกต้อง

วิวัฒนาการของคนตรีไทยสมัยสุโขทัย

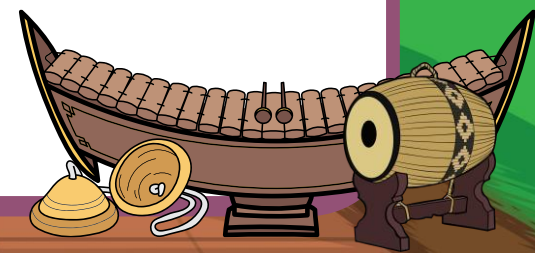
ศิลาจารึกของ
พ่อขุนรามคำแหง
หลักที่ ๑ ในด้านที่ ๒ ตอนหนึ่ง
บันทึกไว้ว่า

ถอดตัวอักษรบางส่วน จากหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ด้านที่ ๒
ที่มา : <http://www.info.ru.ac.th/province/sukhotai/srjsd๒๒-๒.htm>

สันนิษฐานได้ว่า วิธีการดำเนินชีวิตของชาวสุโขทัยในสมัยนั้น มีแต่ความ
สนุกสนานรื่นเริง ด้วยการบรรเลงดนตรีและขับร้องกันโดยทั่วไป

วิวัฒนาการของดนตรีไทยสมัยสุโขทัย

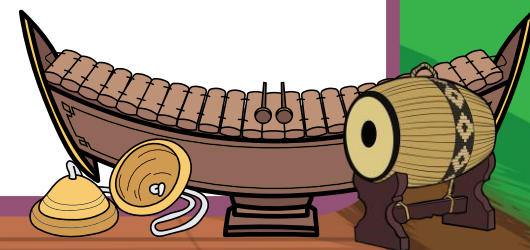
ยังพบหลักฐานเกี่ยวกับเครื่องดนตรีปรางูในศิลาจารึกวัดพระยืน เมืองลำพูน ซึ่งบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับการสร้างพระอัฐฐารส (พระยืน) ในราว พ.ศ. ๑๙๑๓ จารึกพระยืนตอนหนึ่ง (มนตรี ตราโมท, ๒๕๐๗ อ้างถึงใน อัครนีย์ เปลียนศรี, ๒๕๕๑) กล่าวถึง การรับพระมหาสุมนเถร ซึ่งได้อารานาจากสุโขทัยไปยังเมืองลำพูน บันทึกว่า

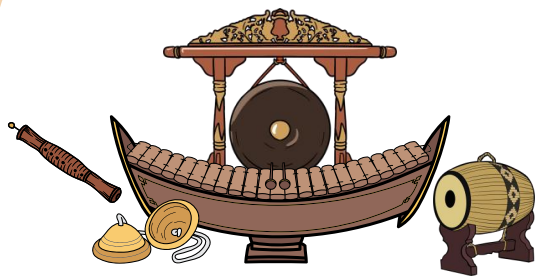

วิวัฒนาการของดนตรีไทยสมัยสุโขทัย

“...ให้ถือกระทงข้าวตอกดอกไม้ได้เทียบ ตีพาทย์ดั่งพิณฆ้องกลองปี่
สรไน พิสนธนูชัยทะเลียดกาหลแตรสังข์ฆ้องมโหรีระนาด มโหรีคังเดียด
เสียงเลิศเสียงก้อง อีกทั้งคนร้องไห้อ้อดาสรท้าน ท้าวทั้งนครหรือญชัย
แล...”

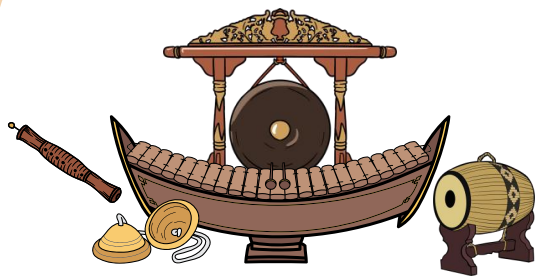
จากข้อความข้างต้นแสดงว่า ราวสมัยพระมหาธรรมราชาธิราชที่ ๑
(พญาลิไท) เป็นกษัตริย์ปกครองบ้านเมือง มีเครื่องดนตรีใช้กัน
หลายชนิด ดังนี้

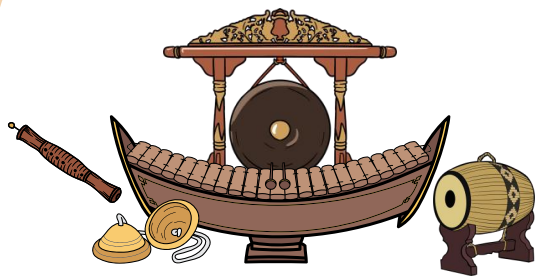
วิวัฒนาการของดนตรีไทยสมัยสุโขทัย

ตีพาทย์ หมายถึง การบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทตีและเป่า เช่น เครื่องดนตรีในวงตีพาทย์ เครื่องห้า ประกอบด้วย ปี่ ซ้อง กลอง ตะโพน และฉิ่ง เป็นต้น

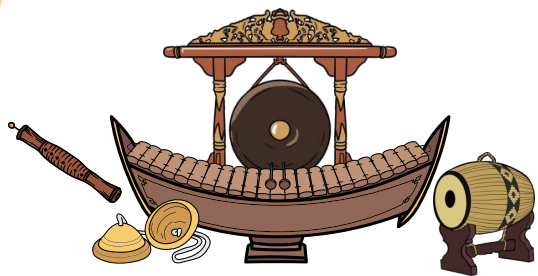
วิวัฒนาการของดนตรีไทยสมัยสุโขทัย

ดั่งพิน หมายถึง การบรรเลงเครื่องดนตรีจำพวก
ตีต เช่น พินน้ำเต้า พินเพ็ยะหรือเพ็ลี่ย กระจับปี เป็นต้น
และคงครอบคลุมถึงเครื่องสายจำพวกเครื่องสี่ด้วย
แต่ไม่อาจทราบได้แน่ชัดว่ามีลักษณะรูปร่าง และคุณภาพ
เสียงเป็นอย่างไร

วิวัฒนาการของดนตรีไทยสมัยสุโขทัย

ข้อ ไม่อาจทราบได้แน่ชัดว่าเป็นข้อ
ลักษณะใด เพราะข้อนี้มีหลายชนิด ตั้งแต่ข้อเดียว
ข้อคู่ ข้อราว ไปจนถึงข้อหลาย ๆ ลูกนำมาผูก
เป็นวงก็ได้

วิวัฒนาการของคนตรีไทยสมัยสุโขทัย

กลอง ไม่อาจสันนิษฐานได้แน่ชัดว่า คำว่า “กลอง” ในจารึกนี้ คือกลองชนิดใด เพราะกลองมีอยู่หลายชนิด เช่นเดียวกับฆ้อง กลองที่ใช้กันในสมัยนั้นเป็นต้นว่า ทับ (บางตำรา ต่อมาเรียกว่า โทณ บางตำราก็ว่าคือ ตะโพน) บัณเฑาะว์ และกลองทัด ซึ่งใช้สำหรับตีระโคมหรือใช้ตีบอกสัญญาณ

วิวัฒนาการของคนตรีไทยสมัยสุโขทัย

ปี่สรไน สันนิษฐานว่าเป็น ปี่โฉน แต่บางตำรากล่าวว่า ปี่สรไน คือ ปี่ใน ไม่ใช่ ปี่โฉน นอกจากนั้นยังกล่าวอีกว่า ทางภาคเหนืออาจเรียกชื่อเพี้ยนกลายเป็น “ปี่แน” ก็ได้

ที่มา : <https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=๑&chap=๙&page=t๑-๙-infodetail๐๑.html>

วิวัฒนาการของคนตรีไทยสมัยสุโขทัย

ที่มา : <http://sinit๒๕๕๖.blogspot.com/๒๐๑๓/๐๙/>

พิสนเนญชัย สันนิษฐานว่า
พิ = ปี่ เสนญ = เสนงหรือเขนง
ซึ่งเป็นภาษาเขมร แปลว่า “เขา”
คำว่า “พิสนเนญชัย” จึงหมายถึง ปี่ที่
ทำจากเขาสัตว์ ซึ่งก็คือการเป่าเขา

วิวัฒนาการของดนตรีไทยสมัยสุโขทัย

ที่มา : shorturl.at/nqATZ

ตะเทียด หรือ “สรเทียด”

หมายถึง กลองสองหน้า เป็นกลองที่ชิงด้วยหนังทั้งสองหน้า ใช้ไม้ตีข้างหนึ่งและมือตีข้างหนึ่งซึ่งน่าจะ
เป็น “กลองมลายู” ที่มีรูปร่างคล้ายกับกลองแขกแต่อ้วนและสั้นกว่า

วิวัฒนาการของดนตรีไทยสมัยสุโขทัย

ที่มา : shorturl.at/nqATZ

กาหล สันนิษฐานว่าเป็น
แตรงอน ซึ่งเป็นแตรที่ทำด้วย
โลหะรูปร่างคล้ายเขาสัตว์
คงวิวัฒนาการมาจากการเป่า
เขาสัตว์

วิวัฒนาการของคนตรีไทยสมัยสุโขทัย

ที่มา : <http://auctiong.uamulet.com>

แตรสังข์ เป็นเครื่องเป่าประเภทหนึ่งทำด้วยหอยสังข์สำหรับใช้เป่าอย่างแตร จึงเรียกว่า “แตรสังข์” โดยเป่าให้ดังด้วยริมฝีปากเช่นเดียวกับการเป่าเขา

วิวัฒนาการของคนตรีไทยสมัยสุโขทัย

ที่มา : shorturl.at/pqAFW

กั๋งสดาล เป็นระฆังประเภทหนึ่งเรียกอีกชื่อว่า “**ระฆังใบบัว**” หรือ “**ระฆังวงเดือน**” มีลักษณะเป็นแผ่นโลหะบาง ๆ ทำจากทองเหลือง คล้ายรูปสามเหลี่ยม มีไม้สำหรับตีให้เกิดเสียงกั๋งวาน ใช้ตีเป็นเครื่องบอกสัญญาณ

วิวัฒนาการของดนตรีไทยสมัยสุโขทัย

มรทงค์ หมายถึง กลองที่ชิงด้วยหนังทั้งสองหน้า
และมีสายเร่งเสียงที่ทำด้วยหนัง
นั่นก็คือ ตะโพนในปัจจุบัน

ที่มา : <https://churairatmusic.com/product/tapone-thai>

วิวัฒนาการของดนตรีไทยสมัยสุโขทัย

ดงเตี๊อด สันนิษฐานว่า น่าจะหมายถึง ดั่งสนั่น หรือดังขนาดป่นป่วน เพราะคำว่า “เตี๊อด” โบราณแปลว่า ป่นป่วน อนึ่ง คำว่า “ดงเตี๊อด” อาจจะเป็นเครื่องดนตรีประเภทใดประเภทหนึ่ง บางตำร่าว่าน่าจะเป็น กลองทัด ด้วยเป็นกลองที่มีขนาดใหญ่ ย่อมสามารถตีให้เสียง ได้ดังมาก

วิวัฒนาการของดนตรีไทยสมัยสุโขทัย

ที่มา :

<https://sites.google.com/site/ploynueaprae๔๔๓๘๒/kheru-xng-pea/klxng-mhorathuk>

มโหระทึก สันนิษฐานว่ามีมาตั้งแต่ยุคโลหะตอนปลาย ประมาณ ๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว บางตำราเรียกกลองมโหระทึก เพราะวิธีการบรรเลงคล้ายกลองมากกว่าฆ้อง

วิวัฒนาการของดนตรีไทยสมัยสุโขทัย

ที่มา : <http://tkapp.tkpark.or.th/detail.php?id=๑๐๒>

บันฑฑาะว์ สันนิษฐานว่าเป็นเครื่องดนตรีที่ได้แบบอย่างจากอินเดีย ซึ่งเรียกว่า “ทมรุ” แต่เติมพราหมณ์ใช้บันฑฑาะว์ในการบรรเลงประกอบพิธีกรรม โดยใช้การไหว ในลักษณะพลิกข้อมือไปมาให้ลูกตุ้มที่ปลายเชือกโยนไปกระทบตรงหน้ากลองทั้งสองข้าง

วิวัฒนาการของดนตรีไทยสมัยสุโขทัย

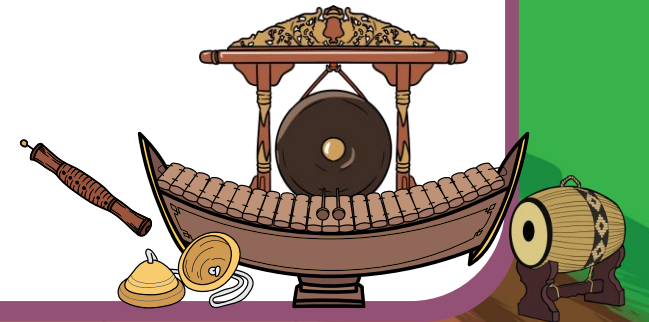
ที่มา : shorturl.at/czHJP

ขอพุงตอ สันนิษฐานว่า
คือ ซอสามสาย เพราะ
มีลักษณะยาว ๆ เต้าแหลม
และมีกะโหลกเป็นกระพุง
อยู่ตรงกลาง

วิวัฒนาการของดนตรีไทยสมัยสุโขทัย

วงดนตรีไทยในสมัยสุโขทัย

การประสมวงดนตรีเป็นการนำเครื่องดนตรีตั้งแต่ ๒ ชนิดขึ้นไปมาบรรเลงร่วมกัน โดยคำนึงถึงความไพเราะเหมาะสมในการประสานเสียงของเครื่องดนตรี รวมถึงวัตถุประสงค์และโอกาสในการบรรเลงเป็นสำคัญ ในสมัยสุโขทัย สามารถแบ่งวงดนตรีไทยออกเป็น ๔ ประเภท คือ

๑. วงพิน

สื่อวีดิทัศน์ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์

ขับไม้บัณเฑาะว์ พิณน้ำเต้า one string instrument

เผยแพร่โดย : PARINYA OHMO

เผยแพร่วันที่ ๓ มกราคม ๒๕๖๓

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=ZLhDPQhnoVk>

๒. วงขับไม้

สื่อวีดิทัศน์ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์

ครูแจ่ม คล้ายสีทอง ชัยภักดิ์ ช้าง

เผยแพร่โดย : b0๓๙๐๔

เผยแพร่วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๒

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=xWU๔๑CL๕Pyo&t=๕s>

๓. วงมโหรีเครื่องสี

สื่อวีดิทัศน์ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์

มโหรีเครื่องสี พัดชา

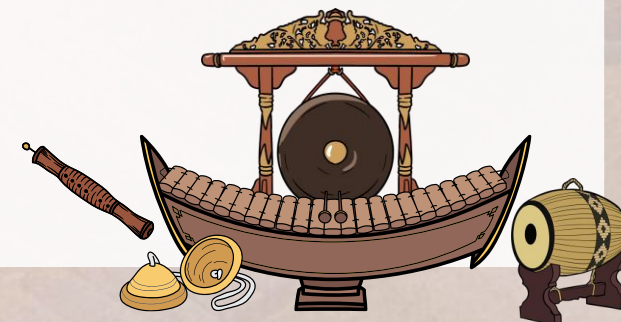
เผยแพร่โดย : psuthaimusic

เผยแพร่วันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๕

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=kld๙flaeHMM>

๔. วงปี่พาทย์เครื่องห้า

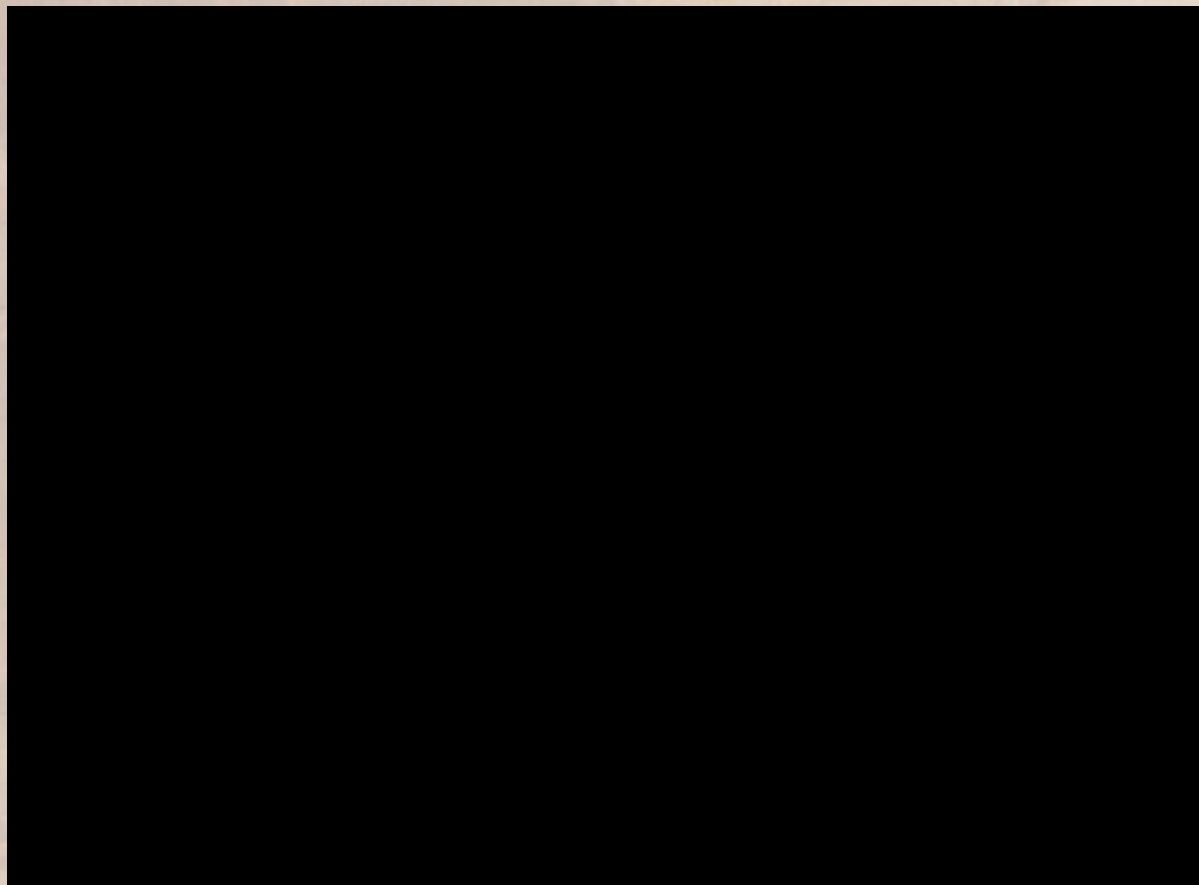
เครื่องตีและเครื่องเป่าเป็นหลัก ใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรม และบรรเลงประกอบการแสดงต่าง ๆ วงปี่พาทย์เครื่องห้า จึงจำแนกได้เป็น ๒ ชนิด คือ วงปี่พาทย์อย่างเบา และ วงปี่พาทย์อย่างหนัก

๔. วงปีพาทย์เครื่องห้า

วงปีพาทย์เครื่องเบา หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “วงปีพาทย์ชาตรี”

สื่อวีดิทัศน์ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์

โนราห์ท่าบท วงปีพาทย์ชาตรี (ปีพาทย์เครื่องเบา) ครอบเครื่องเรื่องปีพาทย์ Ep.๑

เผยแพร่โดย : Siammelodies

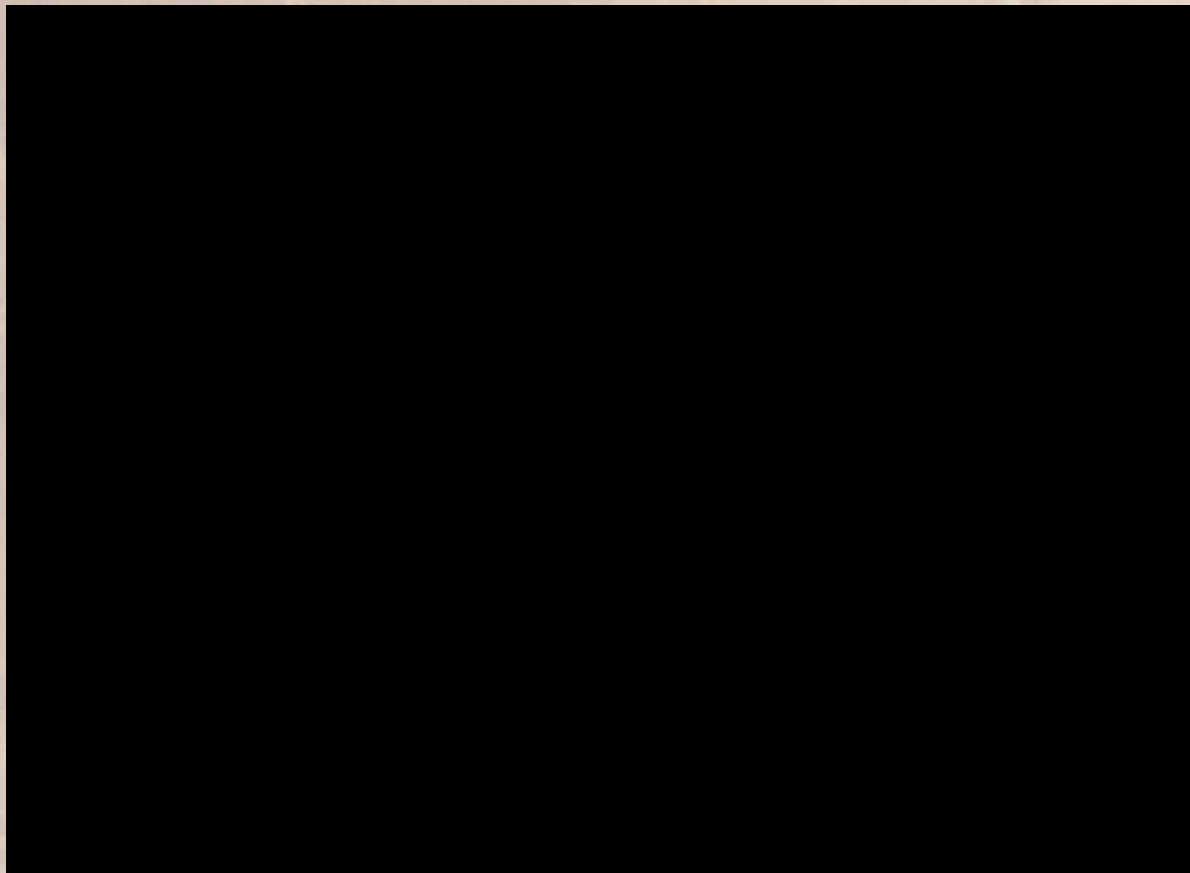
เผยแพร่วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๖๔

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=mbgWbopRonY&t=๒๗๙s>

๕. วงปีพาทย์เครื่องห้า

วงปีพาทย์เครื่องหนัก

สื่อวีดิทัศน์ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์

เทพทอง วงปีพาทย์เครื่องหนัก (ปีพาทย์ยุคสุโขทัย) ครบเครื่องเรื่องปีพาทย์ Ep.๒

เผยแพร่โดย : Siammelodies

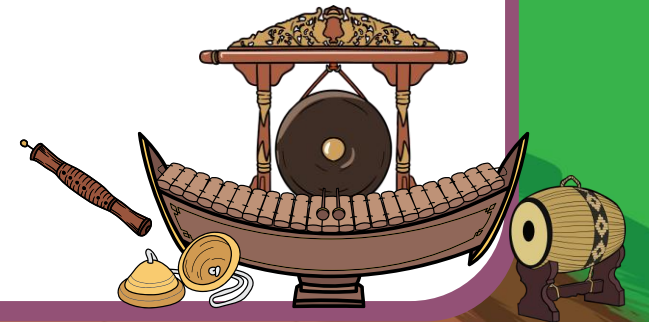
เผยแพร่วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๖๔

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=onZcmuCx๖zk&t=๒๗๗s>

วิวัฒนาการของดนตรีไทยสมัยสุโขทัย

เพลงไทยในสมัยสุโขทัย

- สันนิษฐานว่า เพลงไทยในสมัยนี้มีต้นกำเนิด ๒ ทางด้วยกันคือ
๑. มาจากเพลงที่บรรดานักร้องได้แต่งขึ้น เช่น เพลงสำหรับขับกล่อม หรือเพลงร้องเล่นด้วยความรื่นเริงทั่วไป (เพลงพื้นบ้าน)
 ๒. มาจากนักดนตรีที่ได้แต่งขึ้น โดยมีได้นำมาปะปนกับการร้องแต่อย่างใด

วิวัฒนาการของดนตรีไทยสมัยสุโขทัย

สรุปลงในใบงาน

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนแผนผังความคิดสรุปความรู้เกี่ยวกับวิวัฒนาการของดนตรีไทยสมัยสุโขทัย พร้อมทั้งระบุนายละเอียดของเครื่องดนตรีไทยวงดนตรีไทยและบทเพลงไทยโดยสังเขป

ใบงานที่ ๑ เรื่อง แผนผังความคิดสรุปความรู้ : วิวัฒนาการดนตรีไทยสมัยสุโขทัย
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง ร้องบรรเลงเพลงดนตรี
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยสมัยสุโขทัย
รายวิชา ศิลปะ (ดนตรี-นาฏศิลป์) รหัสวิชา ศ๒๓๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนแผนผังความคิดสรุปความรู้เกี่ยวกับวิวัฒนาการของดนตรีไทยสมัยสุโขทัย พร้อมทั้ง
ระบุรายละเอียดของเครื่องดนตรีไทย วงดนตรีไทยและบทเพลงไทยโดยสังเขป

วิวัฒนาการของดนตรีไทย
สมัยสุโขทัย

ชื่อ - สกุล ชั้น..... เลขที่.....

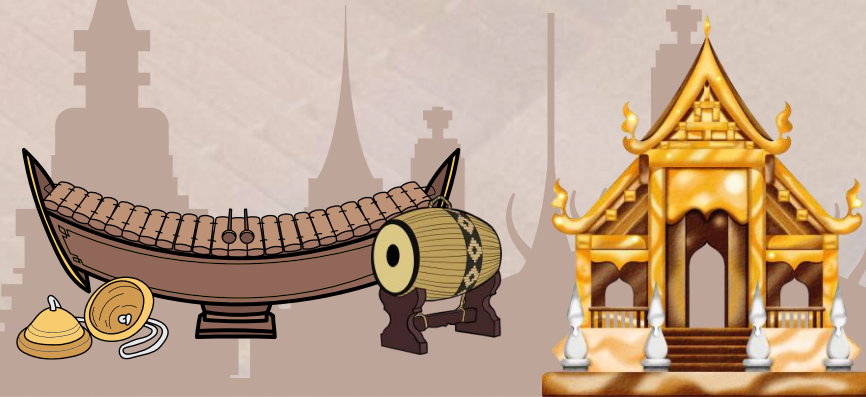

ใบงานที่ ๑

เรื่อง แผนผังความคิดสรุปความรู้
: วิวัฒนาการดนตรีไทยสมัยสุโขทัย

ស្រុប

คำถามทบทวน ?

- เครื่องดนตรีไทยในสมัยสุโขทัย มีอะไรบ้าง

- วงดนตรีไทยในสมัยสุโขทัย มีกี่ประเภท อะไรบ้าง

- บทเพลงไทยในสมัยสุโขทัย มีเพลงอะไรบ้าง

สรุป

จะเห็นได้ว่าดนตรีไทยและเพลงไทยในสมัยสุโขทัยเป็นราชธานีนี้ เครื่องดนตรีไทยนั้นก็ครบอยู่ในประเภทของเครื่องดนตรีทั้ง ๔ ประเภท คือ ดีด สี ตี เป่า และเพลงพื้นบ้าน แม้จะมีเครื่องดนตรีเกิดครบทั้ง ๔ ประเภทดังกล่าวแล้ว แต่ในสมัยต่อ ๆ มา ก็ได้เกิดเครื่องดนตรี ชนิดอื่น ๆ อีก ดังจะได้อธิบายในยุคสมัยถัดไป

เรื่อง

วิวัฒนาการของคนตรีไทย

สมัยอยุธยา

จุดประสงค์การเรียนรู้

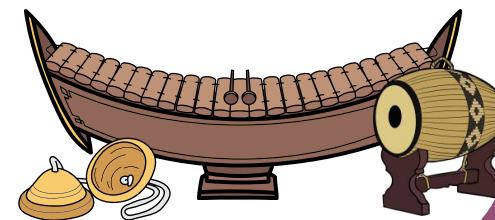
ด้านความรู้

นักเรียนสามารถบอกวิวัฒนาการ
ของดนตรีไทยสมัยอยุธยาได้อย่างถูกต้อง

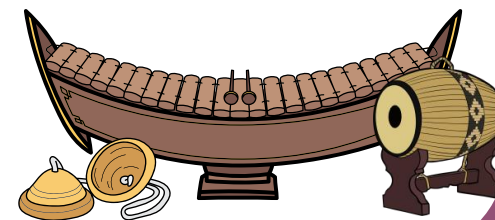
วิวัฒนาการของดนตรีไทยสมัยอยุธยา

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาดนตรีไทยเจริญขึ้นมาก ประชาชนนิยมเล่นกันอย่างแพร่หลาย เครื่องดนตรีในสมัยนี้ก็ได้นำมาตั้งแต่สุโขทัย แต่ได้มีการปรับปรุงรูปร่างและการประสมวงดนตรี มีการคิดเครื่องดนตรีเพิ่ม เช่น จะเข้ ทำให้ในสมัยอยุธยานี้มีเครื่องดนตรีครบทุกชนิด

วิวัฒนาการของคนตรีไทยสมัยอยุธยา

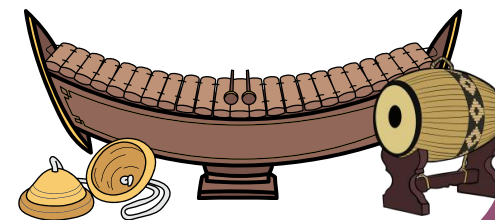
ด้วยความเจริญทางด้านดนตรีไทยในสมัยนี้ ทำให้ประชาชนนิยมเล่นดนตรีกันอย่างมากมาย ประชาชนมีความสามารถทางการเล่นดนตรีและเล่นกัน จนเกินขอบเขตแม้แต่ในเขตพระราชฐาน

วิวัฒนาการของดนตรีไทยสมัยอยุธยา

จนกระทั่งในสมัยพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ.๑๙๙๑ - ๒๐๓๑) ต้องมีกฎหมายเทียรบาลกำหนดไว้ว่า

“...ห้ามร้องเพลงเรือ เป่าขลุ่ย เป่าปี่ สีซอ ตีกระจับปี่ ตีตจะเข้
ตีโทนทับ ในเขตพระราชฐาน...”

เครื่องดนตรีไทย

เป่าขลุ่ย บรรเลงดนตรีประเภท
เครื่องเป่า มักทำด้วยไม้ไผ่ ซึ่งในสมัยนี้
คงเป็นขลุ่ยขนาดกลาง ปัจจุบันเรียกว่า
“ขลุ่ยเพียงออ”

เครื่องดนตรีไทย

เป่าปี่ บรรเลงเครื่องดนตรีประเภท
เครื่องเป่าที่ต้องใช้ลิ้น (ไทยเราใช้ใบตาล)
มาสวมใส่สำหรับเป่าให้เกิดการสั่นสะเทือน
ของลิ้นทำให้เกิดเสียง ซึ่งนับว่าเป็น
เครื่องดนตรีของไทยแท้

เครื่องดนตรีไทย

คำว่า “เป่าปี่” ที่กล่าวถึงนี้ สันนิษฐานว่า
เป็นการบัญญัติครอบคลุมปี่ทั้ง ๓ ชนิด
ของไทย ได้แก่ ปี่นอก ปี่ใน และปี่กลาง

เครื่องดนตรีไทย

สี่ซอ การบรรเลงซอ สันนิษฐานว่า “ซอ” ที่ระบุไว้ หมายถึง ซอด้วงและซออู้ แต่ที่บัญญัติว่า “ซอ” เท่านั้น คงเพื่อให้ครอบคลุมถึงซอสามสายและซออื่น ๆ

เครื่องดนตรีไทย

ดีดจะเข้ การบรรเลงจะเข้ แต่เดิมเครื่องดีดของไทย มีพินน้ำเต้า พินเพ็ยะ และกระจับปี่ ส่วน “จะเข้” คงมีวิวัฒนาการมาจากพิน เพราะเวลาดีดพินนั้น ต้องถือขึ้นดีดนาน ย่อมเกิดความเมื่อยล้า จึงวางพินลง แล้วดีดบนพื้นแทน

เครื่องดนตรีไทย

ดีดจะเข้ ต่อมาจึงได้ปรับปรุงให้เหมาะกั
วิธีการดีดกับพื้น โดยไม่ต้องถือไว้แบบเดิม
แรกเริ่มจะเข้มีรูปร่างอย่างไรไม่ปรากฏแน่ชัด
แต่สันนิษฐานว่า คงมีลักษณะรูปร่างเหมือน
จระเข้ แล้วไทยนำมาปรับปรุงจนมีลักษณะเช่น
ปัจจุบัน แล้วเรียกว่า “จะเข้”

เครื่องดนตรีไทย

ดีดกระຈับปี หมายถึง พิณชนิดหนึ่งที่มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย มี ๔ สาย เหตุที่เรียกเครื่องดนตรีนี้ว่ากระຈับปี เพราะเพี้ยนมาจากคำว่า “กัจฉปี” ซึ่งเป็นภาษาชวา และเพี้ยนมาอีกต่อหนึ่งจากคำว่า “กัจฉปะ” เป็นภาษาบาลีแปลว่า “เต่า”

เครื่องดนตรีไทย

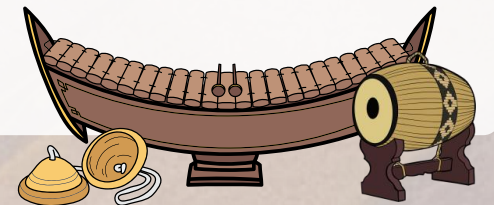
ตีโทนทับ หมายถึง กลองที่ชิงด้วย
หนังหน้าเดียว ใช้ตีกำกับจังหวะในวง
ดนตรีไทย มีด้วยกัน ๒ ชนิด

๑. โทณชาตรี
๒. โทนมโหรี

เครื่องดนตรีไทย

นอกจากมีเครื่องดนตรีที่เกิดขึ้นในสมัยนี้แล้ว ก็ยังมี ระนาด เกิดขึ้นในสมัยนี้เช่นกัน ซึ่งอาจารย์สุดจิตต์ วงษ์เทศ (๒๕๒๙) ได้แสดงความคิดเห็นว่า ระนาดนั้น แต่เดิมคงมาจากกรับ ที่ให้เสียงสูงต่ำ ไม่เท่ากัน เนื่องจากขนาดและน้ำหนัก ไม้ที่ถูกเหลามาต่างกัน จึงเกิดเป็นเสียงต่าง ๆ มีผู้เข้าใจว่าเป็นความพยายามของชาวบ้านที่ไม่มีเงินซื้อหาโลหะมาทำฆ้อง จึงได้คิดระนาดไม้ที่เกิดเสียงแทนฆ้อง

เครื่องดนตรีไทย

ตั้งนั้นในยุคของกรุงศรีอยุธยาจึงปรากฏเครื่องดนตรีครบทุกประเภท ดังนี้

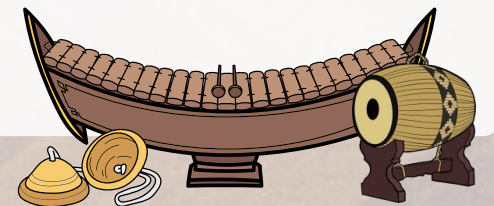
เครื่องดีด ได้แก่ กระจับปี่ จะเข้ พิณเพี้ยะ พิณน้ำเต้า

เครื่องสี ได้แก่ ซอสามสาย ซออู้ ซอด้วง

เครื่องตีไม้ ได้แก่ ระนาด (เอก) กรับพวง กรับคู่

เครื่องตีโลหะ ได้แก่ ช้องวงใหญ่ ช้องคู่ ช้องชัย ช้องโหม่ง ฉิ่ง

ฉาบ มโหระทึก และกั๋งสตาล

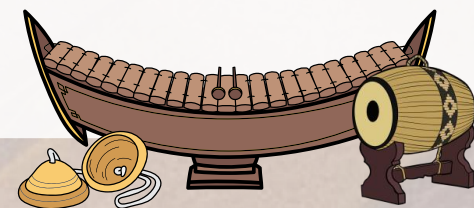

เครื่องดนตรีไทย

ตั้งนั้นในยุคของกรุงศรีอยุธยาจึงปรากฏเครื่องดนตรีครบทุกประเภท ดังนี้

เครื่องตีหนัง ได้แก่ ตะโพน ทับ (โทน) รำมะนา กลองทัด กลองตุ้ม
บัณเฑาะว์ กลองชาตรี และกลองมลายู

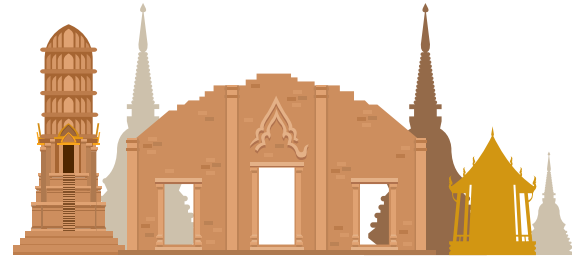
เครื่องเป่า ได้แก่ พิณเสนญชัย แตรรองอน แตรสังข์ ปี่ใน ปี่นอก
ปี่กลาง (อาจมีปี่มอญและปี่ชวาด้วย) และขลุ่ย

วงดนตรีไทยในสมัยอยุธยา

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีนั้น ศิลปะ
วิทยาการมีความเจริญรุ่งเรืองและกว้างขวางออกไปกว่า
แต่ก่อนมาก ด้านดนตรีไทยก็มีเครื่องดนตรีเพิ่มขึ้น จึงได้
นำมาประสมกันเป็นวงดนตรีขึ้นอีก.....ประเภท ดังนี้

วงดนตรีไทยในสมัยอยุธยา

๑. วงมโหรีเครื่องหก เป็นวงที่ขยายมาจากวงมโหรีเครื่องสี่ ภายหลังจากวงมโหรีเครื่องสี่เป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย จึงได้พัฒนาขยายตัวขึ้นจนกลายเป็นวงมโหรีเครื่องหก โดยมีเครื่องดนตรีที่เพิ่มเข้ามาคือ ขลุ่ยเพียงออ และรำมะนา

วงดนตรีไทยในสมัยอยุธยา

๑. วงมโหรี
เครื่องหก

สื่อวีดิทัศน์ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์

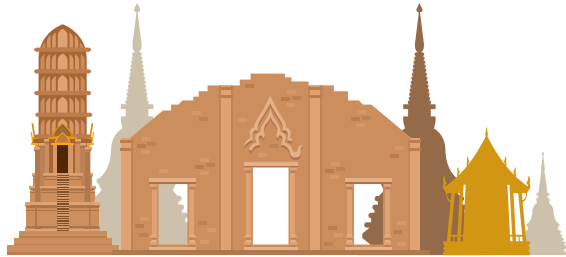
วงมโหรีเครื่องหก - เพลงมโหรีในระบำสี่บาท

(เพลงพระทอง เพลงเข้าหลุด เพลงสระบุรีรุ่ง และเพลงบะหลี่ม)

เผยแพร่โดย : TheOne Za

เผยแพร่วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๒

ที่มา : https://www.youtube.com/watch?v=sh_dA&pGlzs

วงดนตรีไทยในสมัยอยุธยา

๒. วงเครื่องสาย สันนิษฐานว่า เครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายส่วนใหญ่ ทั้งจะเข้ ซอด้วง และซออู้ มีผู้คิดประดิษฐ์ขึ้นใช้ในสมัยนี้ จึงได้นำมาผสมกันเป็นวงดนตรีไว้สำหรับราษฎรได้บรรเลง เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินใจ แต่การรวมวงกันในสมัยนั้น คงไม่มีชื่อเรียก และยังไม่มียุทธวิธีแบบแผนดังเช่นปัจจุบัน

วงดนตรีไทยในสมัยอยุธยา

๒.
วงเครื่องสาย

สื่อวีดิทัศน์ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์

ไอยเรศ ๓ ชั้น วงเครื่องสายสำนักการสังคีต กรมศิลปากร

เผยแพร่โดย : Lerkiat Mahavinijchaimontri

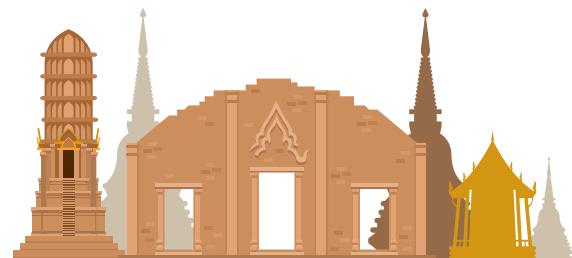
เผยแพร่วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=hRnf๒h๔xYAk>

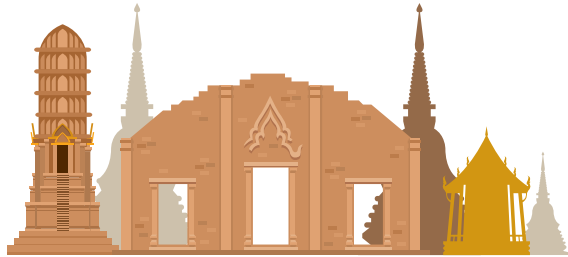
วงดนตรีไทยในสมัยอยุธยา

๓. วงปี่พาทย์เครื่องห้า เป็นวงดนตรีที่มีรากฐานมาจาก วงปี่พาทย์เครื่องห้าในสมัยสุโขทัย สันนิษฐานว่าเมื่อมีผู้คิดค้น “ระนาด” ขึ้น จึงได้นำมาผสมในวงให้เกิดความสมบูรณ์และไพเราะยิ่งขึ้นกว่าเดิม

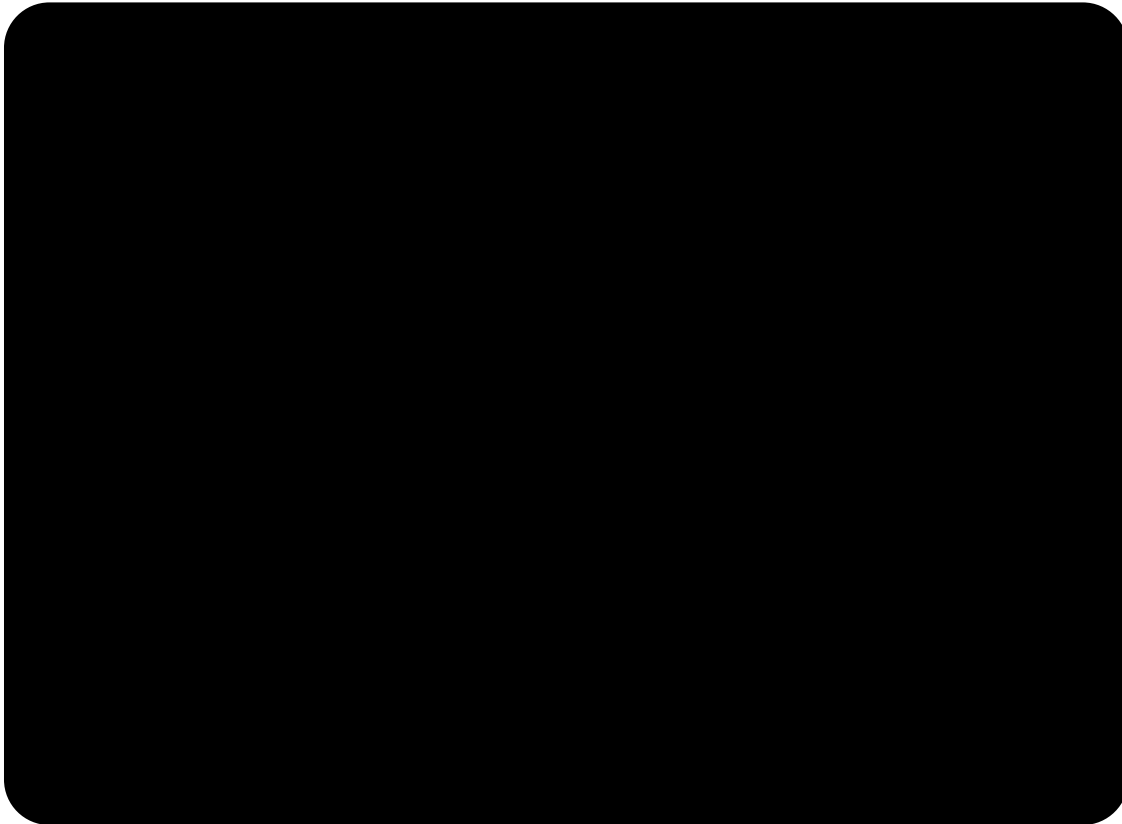

วงดนตรีไทยในสมัยอยุธยา

แต่ยังคงเรียกปีพาทย์เครื่องห้า (ไม่นับรวมฉิ่ง)
หน้าที่ของวงปีพาทย์เครื่องห้า นั้น ยังคงใช้สำหรับ
การระโคมะ และบรรเลงประกอบการแสดงโขนละคร
เช่นเดิม

วงดนตรีไทยในสมัยอยุธยา

๓. วงปี่พาทย์
เครื่องห้า

สื่อวีดิทัศน์ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์

กราวใน ปี่พาทย์ไม้แข็งเครื่องห้า (สมัยอยุธยาตอนปลาย)

ครบเครื่องเรื่องปี่พาทย์ Ep.๓

เผยแพร่โดย : Siammelodies

เผยแพร่วันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๖๔

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=KT๑XMphgwYs>

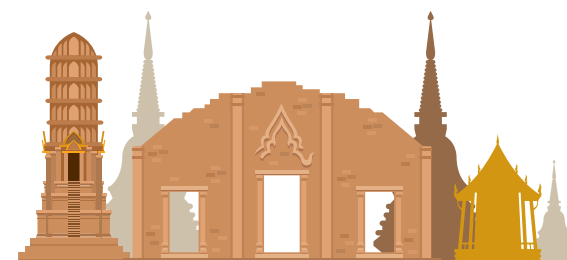

วงดนตรีไทยในสมัยอยุธยา

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี
เรามีการประสมวงดนตรีชนิดใหม่เกิดขึ้น ๑ วง
คือ วงเครื่องสาย ส่วนวงมโหรีเครื่องหกและวงปี่พาทย์
เครื่องห้า นั้น เป็นวงที่ได้พัฒนาสืบมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย

เพลงไทยในสมัยอยุธยา

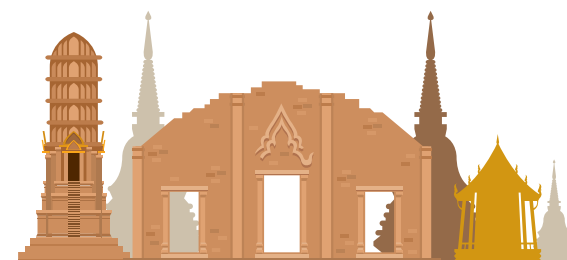
สมัยอยุธยานิยมการเล่นเพลงเรือ เพลงดอกสร้อย
สักวา โดยเฉพาะการเล่นสักวา เป็นการนำไปสู่การร้อง
เพลงประเภทอัตราสามชั้น

เพลงไทยในสมัยอยุธยา

การแยกประเภทเพลงสมัยอยุธยานั้น จำแนกออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ

๑. เพลงประกอบการขับร้อง มี ๕ ประเภท ได้แก่ เพลงตับมโหรี เพลงเกร็ด การขับเสภา การเล่นดอกสร้อยและการเล่นสัทวา

เพลงไทยในสมัยอยุธยา

ตัวอย่าง เพลงประกอบการขับร้อง (เพลงตับมโหรี)

สื่อวีดิทัศน์ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์

ตำบลไทรินางนาค วงมโหรี โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

เผยแพร่โดย : Saisaw

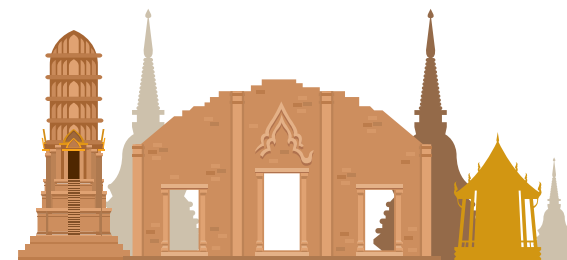
เผยแพร่วันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๗

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=uT๑mfm๗wzSU>

เพลงไทยในสมัยอยุธยา

การแยกประเภทเพลงสมัยอยุธยานั้น จำแนกออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ

๒. เพลงบรรเลงล้วน มี ๒ ประเภท ได้แก่ เพลงหน้าพาทย์ และเพลงเรื่อง

เพลงไทยในสมัยอยุธยา

ตัวอย่าง เพลงบรรเลงล้วน (เพลงหน้าพาทย์)

สื่อวีดิทัศน์ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์

เพลง หน้าพาทย์ บาทสกุณี [มรภ.บ้านสมเด็จฯ]

เผยแพร่โดย : KOTAVAREE KOTAVAREE

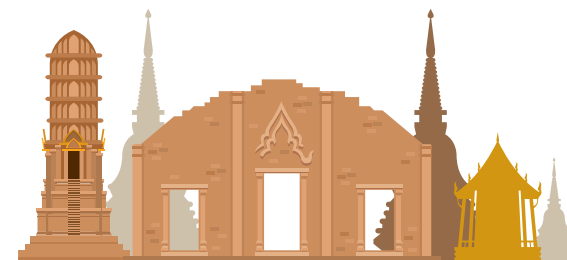
เผยแพร่วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=wVAooDlewvk>

เพลงไทยในสมัยอยุธยา

การแยกประเภทเพลงสมัยอยุธยานั้น จำแนกออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ

๓. **เพลงภาษา** หมายถึง เพลงไทยที่เลียนแบบทำนองเพลงและสำเนียงของชาติต่าง ๆ มักใช้บรรเลงประกอบตัวละครตามชาตินั้น ๆ

เพลงไทยในสมัยอยุธยา

ตัวอย่าง เพลงภาษา

สื่อวีดิทัศน์ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์

ปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ ๒๕๖๑ - เพลงภาษาภาสกร (๓/๔)

เผยแพร่โดย : CU Art Culture

เผยแพร่วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๒

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=okCyavgUSJQ>

วิวัฒนาการของดนตรีไทยสมัยอยุธยา

สรุปลงในใบงาน

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนแผนผังความคิดสรุปความรู้เกี่ยวกับวิวัฒนาการของดนตรีไทยสมัยอยุธยา พร้อมทั้งระบุนายละเอียดของเครื่องดนตรีไทยที่เกิดขึ้นในสมัยอยุธยา วงดนตรีไทย และบทเพลงไทยโดยสังเขป

ใบงานที่ ๒ เรื่อง แผนผังความคิดสรุปความรู้ : วิวัฒนาการดนตรีไทยสมัยอยุธยา
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง ที่มาความสำคัญสร้างสรรค์เพลงไทย
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยสมัยอยุธยา
รายวิชา ศิลปะ (ดนตรี-นาฏศิลป์) รหัสวิชา ศ๒๓๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนแผนผังความคิดสรุปความรู้เกี่ยวกับวิวัฒนาการดนตรีไทย
สมัยอยุธยา พร้อมทั้งระบุรายละเอียดของเครื่องดนตรีไทยที่เกิดขึ้นในสมัยอยุธยา วงดนตรีไทย
และบทเพลงไทยโดยสังเขป

วิวัฒนาการของดนตรีไทย
สมัยอยุธยา

ชื่อ - สกุล ชั้น เลขที่.....

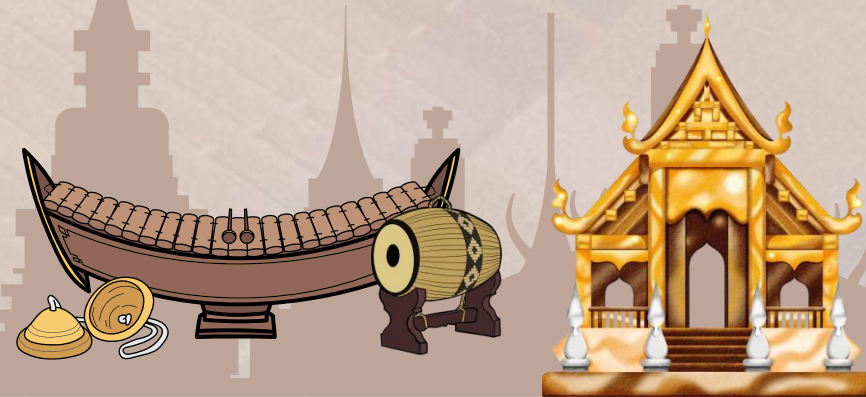

ใบงานที่ ๒

เรื่อง แผนผังความคิดสรุปความรู้
: วิวัฒนาการดนตรีไทยสมัยอยุธยา

ស្រុប

คำถามทบทวน ?

- เครื่องดนตรีไทยในสมัยอยุธยา มีอะไรบ้าง

- วงดนตรีไทยในสมัยอยุธยา มีกี่ประเภท อะไรบ้าง

- บทเพลงไทยในสมัยอยุธยา มีเพลงอะไรบ้าง

สรุป

ความเจริญรุ่งเรืองทางด้านดนตรีไทยและเพลงไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีทั้งด้านการคิดสร้างเครื่องดนตรี และบทเพลงประกอบโขน ละคร ขึ้นมากมาย ซึ่งก็ได้มีการนำเอาเครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ เข้ามาเล่นผสมกันจนเกิดวงดนตรีไทยขึ้น ๓ ประเภท คือ วงปี่พาทย์ วงมโหรี และวงเครื่องสาย

สรุป

นับว่าเป็นยุคศิวิไลซ์แห่งการดนตรีไทยที่ปัจจุบันสามารถเทียบเคียงศึกษาได้จากหลักฐานต่าง ๆ ในแต่ละยุค จึงเป็นพัฒนาการแห่งศิลปวิทยาที่ได้มีการคิดค้นสั่งสมสร้างสรรค์ตกทอดเป็นมรดกตราบต่อยุคเรื่อยมา

บทเรียนครั้งต่อไป

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

ที่มาความสำคัญสร้างสรรค์เพลงไทย

เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยสมัยรัตนโกสินทร์ (๑)

ดาวน์โหลดเอกสารเพิ่มเติมได้ที่ www.dltv.ac.th
รายวิชา ศิลปะ (ดนตรี-นาฏศิลป์) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

สิ่งที่ต้องเตรียม

๑. ใบความรู้ที่ ๓ เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทย
สมัยรัตนโกสินทร์
๒. ใบงานที่ ๓ เรื่อง แผนผังความคิดสรุปความรู้
วิวัฒนาการดนตรีไทยสมัยรัตนโกสินทร์

ดาวน์โหลดเอกสารเพิ่มเติมได้ที่ www.dltv.ac.th
รายวิชา ศิลปะ (ดนตรี-นาฏศิลป์) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

